

Hoor. Maar ik kan niet horen.

Voorganger: Ds. Heleen Weimar

Lezingen:

1^e schriftlezing: Jona 2

2^e schriftlezing: Markus 7,31-37

Gemeente van Jezus Christus,
Drie weken geleden lasen we hier in de kerk over Jezus die wandelde over water en over Petrus die het ook probeerde. We ontdekten dat dat verhaal niet zozeer de weerslag is van een bovennatuurlijk verschijnsel, maar dat het werkwoord 'wandelen' staat voor omgaan met God, zoals Henoch 'wandelde met God' en ook Jezus dus. Omgaan met God is helemaal niet iets vanzelfsprekends. Daar is een bepaalde focus voor nodig, zou je kunnen zeggen, en Petrus was die opeens helemaal kwijt.

Het verhaal van vandaag gaat evenmin over een onverklaarbaar natuurverschijnsel, een wonderbaarlijke genezing. Jezus geneest een man die niet kan horen en niet kan spreken. Het werkwoord 'horen' staat hier voor luisteren naar God, iets van God kunnen horen. Ook dat is helemaal niet vanzelfsprekend. Ook daar is een bepaalde focus voor nodig.

Dat het in dit verhaal om zo'n soort horen gaat, wordt duidelijk als we een stukje verder lezen. Na de genezing van de dove man, en na de tweede wonderbare spijziging, zegt Jezus tot zijn leerlingen, dat ze horende doof zijn. Ze kunnen wel horen, maar luisteren niet goed (Marcus 8,18). Net als bij de dove man is het nodig dat ook bij hen de oren open gaan.

Wij staan niet ver van Jezus' leerlingen af, denk ik, in ons onvermogen om dat wat van God komt goed te horen. Bijbellezen, luisterend bidden, luisteren naar de stem van je geweten, horen wat een ander echt bedoelt te zeggen, je hart laten spreken, boodschappers van God als zodanig herkennen, dat is allemaal loeimoeilijk!

En voor ons, in onze tijd, in onze cultuur is goed luisteren om weer heel andere redenen moeilijk dan voor de discipelen. Wat ons parten speelt, is dat het bijna nooit stil is. Er is altijd wel geluid, geraas, gebrom, gezoem - lawaai, dat subtielere klanken overstemt. Wat ons ook parten speelt, is dat we zo verschrikkelijk veel te horen krijgen aan informatie. Informatie-overkill maakt ons zo vol, dat er niets meer bij kan. We kunnen wel horen, maar sluiten ons moedwillig of automatisch af. Daarnaast is er ook een aandachtsprobleem. We zijn enorm snel afgeleid. Een poosje achtereen heel opletten luisteren is ontzettend moeilijk voor de meesten van ons. Bovendien zijn we het luisteren ook verleerd, omdat we leven in een

beeldcultuur. We zijn veel meer visueel dan auditief ingesteld. Wanneer woorden niet gepaard gaan met beelden, gaan ze al snel aan ons voorbij. En dan zijn er ook nog dingen die we liever niet willen horen. Dat delen we misschien wel het meest met Jezus' leerlingen, dat we soms behoorlijk Oost-Indisch doof zijn. Net als de discipelen zijn we dus horende doof. We kunnen wel horen, maar luisteren niet goed. Wat hebben wij nodig om te kunnen luisteren naar God, naar wat van God tot ons komt?

Het verhaal van de genezing van de dove is geen wonderverhaal, maar een teken-verhaal. Het bevat een teken voor ons, van hoe wij van onze doofheid kunnen worden genezen. En hoe we ook nog eens goed kunnen leren spreken, want daarover gaat het ook! Hoe kunnen we leren om het goede te zeggen op het goede moment?

Markus vertelt dat Jezus, nadat men de dove bij hem gebracht had en men Jezus gesmeekt had, hem de hand op te leggen, Jezus deze man apart nam, weg van de menigte.

Dat getuigt allereerst van eerbied voor die dove mens. Jezus zet hem niet te kijk. Maar vooral: Jezus stapt zijn leefwereld binnen, Jezus ontmoet hem in zijn wereld van afzondering en stilte. Want dat is zo kenmerkend van doof zijn en gebrekkig spreken: dat het moeilijke contact een dove zo isoleert van de wereld van de horenden. Jezus ontmoet de dove in zijn geïsoleerde wereld. Zijn optreden getuigt van een groot inlevingsvermogen, van een zorgvuldige omgang met deze dove mens.

Vervolgens spreekt Jezus zijn taal, gebarentaal, de taal van aanraking en mimiek. Hij steekt zijn vingers in de oren van de dove man, hij raakt met speeksel diens tong aan. Hij slaat zijn blik op naar de hemel (vanwaar zal mijn hulp komen?), hij zucht diep, zichtbaar. Een zucht waarmee hij levensadem uitblaast. Een zucht die doet terugdenken aan de levensadem van God in den beginne. Dan pas gaat hij spreken, één woord: 'Effata!' Het is een Aramees woord, dat in de Griekse Bijbel niet is vertaald. Dat maakt je als lezer (als hoorder!) alert: hier staat een sleutelwoord. 'Effata' betekent letterlijk 'open je'. Het is een woord in het enkelvoud, waardoor we weten dat het woord niet gesproken wordt tot de oren en de mond, dan zou het immers meervoud zijn, maar tegen de man in zijn geheel. De man wordt opgeroepen zich open te stellen, open te stellen voor God. Zodat hij Gods liefde kan ervaren en Gods

roepstem kan horen.

Als bij de dove de oren opengaan en hij weer normaal kan spreken, beveelt Jezus de omstanders om aan niemand te vertellen wat er gebeurd is. Markus legt dus ook nog eens een opmerkelijk verband tussen het weer kunnen spreken van de dove en het moeten zwijgen van de omstanders. We stuiten hier op een thema, dat voor de evangelist Marcus heel belangrijk is. Het gaat om de nadrukkelijke wijze, waarop Jezus mensen verbiedt te spreken over wat ze gezien of gehoord hebben. Vaak is dat na een genezing door Jezus. Soms ook na uitspraken over wie Jezus zou zijn – ‘Zoon van God’ of ‘Messias’. In de theologie wordt dit het *Messiasgeheimenis* bij Markus genoemd. Bepaalde gebeurtenissen, bepaalde uitspraken moeten geheim blijven, daar moet over worden gezweigd, omdat ze vatbaar zijn voor misverstand. Het misverstand dat Jezus vreest, is dat men hem, dat wij hem, vooral als wonderdoener zien, en als zodanig vereren. Maar steeds laat Jezus zien, dat hij het niet is die geneest, maar God, die hem de kracht, de volmacht daartoe geeft. De genezingen zijn geen staaltjes van zijn supervermogen, maar tekenen van de nieuwe schepping, het nieuwe begin, zoals beschreven door de profeet Jesaja:

God zelf zal jullie bevrijden.
Dan worden blinden de ogen geopend,
de oren van doven worden ontsloten.
Verlamden zullen springen als herten,
de mond van stommen zal jubelen
...(Jesaja 35, 4b-6a)

Kortom, het gaat niet om het geloof in Jezus, maar het geloof van Jezus; zijn geloof in de woorden van Jesaja en de andere profeten, over Gods nieuwe wereld die aanstaande is.

Ook wanneer de mensen om hem heen hem Messias – gezalfde – noemen, snoert Jezus hen de mond. In die titel ligt de verwachting van een koninklijk optreden besloten. Maar op die manier kan Jezus geen koning zijn. Dat weet hij. En onmiddellijk gaat hij dan spreken over de Mensenzoon die lijden moet. En dat wie zijn volgeling wil zijn, zichzelf verloochenen moet. En dat ieder die zijn leven wil behouden, het zal verliezen... (Markus 8, 27-38) Niemand die het begrijpt. En wij eigenlijk ook niet – niet zó dat we het vatten kunnen, beredeneren. Wie daar een afgerond, glad verhaal over heeft, slaat uiteindelijk de plank mis.

Als bij de dove de oren opengaan en hij weer normaal kan spreken, beveelt Jezus de omstanders om aan niemand te vertellen wat er gebeurd was. Maar hoe strenger hij het hun verbood, hoe meer ze het

rondvertelden.

Het gaat in dit verhaal dus niet alleen over wel kunnen horen, maar niet kunnen luisteren. Het gaat ook over wel kunnen spreken, maar niet weten te zwijgen, of niet de goede dingen zeggen op het goede moment. En ook dat kunnen wij ons aantrekken. Want ook op het goede moment de goede dingen zeggen, of juist zwijgen als er eerst moet worden geluisterd, of als dingen te teer zijn, of te kwetsbaar om in woorden te vangen, om er uitspraken over te doen – ook dat is allemaal loeimoeilijk voor ons. We worden geacht razendsnel te reageren, onze mening klaar te hebben, met ijzersterke oneliners ons standpunt voor het voetlicht te brengen. Zwijgen, wachten, je bezinnen wordt vaak eerder als zwakheid dan als kracht

Hoe kunnen wij worden genezen van onze doofheid?
En hoe kunnen wij leren om te zwijgen, en op het juiste moment ons te openen, ons te uiten, goede woorden te spreken?

Er zijn twee elementen in het verhaal van de genezing van de doofstomme man, die ons de richting wijzen, die een teken zijn voor dat leerproces. Allereerst de afzondering, de stilte. Jezus nam de dove man apart en ging zijn wereld van stilte binnen. Ik denk dat het heel belangrijk is voor ons, willen we iets van God vernemen, om die stilte en afzondering echt te zoeken bij tijd en wijle. Wat voor stilte dat kan zijn, dat zal voor iedereen verschillen. Een stille plek in de natuur, de afzondering van een klooster, een stille tijd 's ochtends vroeg of 's avonds laat, wanneer iedereen slaapt. Bidden in stilte, bidden zonder woorden, de stilte in een kerkdienst of wat maar helpt om niet te worden afgeleid en zelf ook stil te worden. In de tweede plaats denk ik aan die diepe zucht van Jezus. Die zucht die doet denken aan de levensadem, de levensgeest, door God ingeblazen in den beginne, bij de schepping van ieder mens. Het doet denken aan opnieuw geboren worden, met een levend hart en nieuwe oren. In het lied dat we zongen *Hoor. Maar ik kan niet horen* wordt dat zo goed verwoord: *Mijn oren dichtgestopt. Mijn adem opgekropt. Mijn hart van leegte zwaar. Ik ben nog niet geboren.*

In een ander lied van Huub Oosterhuis wordt erom gebeden: *Dat wij volstromen met levensadem en schreeuwen eindelijk geboren* (Lied 694). De Geest van God, Gods levensadem, doet ons opnieuw geboren worden als wij daarom vragen. Geeft ons nieuwe oren en een nieuw hart. Leert ons, als pasgeboren kinderen, om te praten en om te luisteren. Elke keer weer, iedere dag als het moet.

Zo komt God in de stilte naar ons toe, zoals Jezus in de stilte tot die dove mens kwam en tot hem zei: Ga open! en het werd verstaan.

Amen